

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

Олена ПОТОЦЬКА
«29» серпня 2025 року

**СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФОРТЕПАНО»**

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Фортепіано» є важливою частиною комплексного професійного виховання у напрямку галузі знань 02 «Культура і мистецтво» (спеціальність 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійний ступінь «Фаховий молодший бакалавр»). За навчальним планом «Фортепіано» належить до вибіркового компоненту дисциплін. Вивчення фортепіано забезпечує засвоєння всіх музично-теоретичних дисциплін, комплексну роботу над фаховими музичними творами з фортепіанним акомпанементом, опрацювання оркестрових та хорових партитур, знайомство з новим професійним репертуаром, майбутню педагогічну діяльність. Володіння інструментом комплексних, універсальних можливостей сприяє всебічному професійному становленню музиканта, його інтелекту та виконавських можливостей. Курс «Фортепіано» є одним з найважливіших у практично-теоретичному навчанні. Інтерес до фортепіанного виконавства виникає та підтримується завдяки художньо-кolorистичним можливостям інструменту, великому звуковому діапазону, наближенню до оркестрових та хорових барв, об'ємному темброво насиченому, гармонійному звучанню, яке одночасно втілює, розвиває та надихає творче мислення. Набуття вмінь та навичок гри на фортепіано вимагає певних емоційно-фізичних витрат. Але координована робота з викладачем, самоорганізація та розуміння величезного внеску фортепіанного навчання у загальну музичну освіту забезпечує значну частку професійного становлення музиканта.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності (ЗК 8):

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 2 Здатність демонструвати достатній рівень виконавської майстерності.

СК 3 Здатність відтворювати художньо-образний зміст музичного твору у виконавській діяльності.

СК 4 Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 5 Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/ /організаційно-творчій діяльності.

СК 11 Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 12 Здатність здійснювати міжособистісну та соціальну взаємодію для досягнення професійних цілей.

СК 13 Здатність презентувати результати своєї творчої/педагогічної/організаційно-творчої діяльності перед аудиторією з урахуванням її специфіки.

СК 14 Здатність до професійної самореалізації.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

Курс вивчається здобувачами всіх фахових напрямків – 3 роки (семестри 1, 2, 3, 4, 5, 6).

Для здобувачів, що навчаються на основі базової середньої освіти, кількість кредитів ЄКТС – 10, загальна кількість годин – 300, з них індивідуальних – 114, самостійних – 186. Для здобувачів, що навчаються на основі повної загальної середньої освіти, кількість кредитів ЄКТС – 10, загальна кількість годин – 300, з них індивідуальних – 109, самостійних – 191.

МЕТОЮ навчальної дисципліни «Фортепіано» є здійснення фортепіанної підготовки як частини професійного комплексного формування грамотної та творчої особистості музиканта; розвиток піаністичних навичок здобувачів для забезпечення навчальної роботи на музично-теоретичних, музично-історичних та фахових дисциплінах, роботи з музичною літературою та використання у майбутній практичній діяльності за фахом.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ.

РН 3 Грати на музичному інструменті/співати артистично, технічно, осмислено відтворюючи художньо-образний зміст музичного твору відповідно до його стилевих особливостей.

РН 5 Застосовувати аналіз та синтез для розв’язання інтерпретаційних завдань, абстрактно і творчо мислити.

РН 6 Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту.

РН 9 Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).

РН 13. Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

РН 15 Позитивно сприймати конструктивні критичні зауваження фахівців щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовувати їх для власного професійного розвитку.

РН 17 Презентувати результати власної мистецької діяльності з метою забезпечення особистісної конкурентоспроможності на ринку праці.

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНІЙ ПОСЛІДОВНОСТІ

Дисципліна «Фортепіано» вивчається 3 роки у тісному зв'язку з іншими музичними дисциплінами, забезпечує вивчення багатьох фахових дисциплін, які потребують безпосереднього володіння фортепіанними навичками, вміння мислити у форматі фортепіанного нотного запису або фортепіанного звучання. Універсальний інструмент дає можливість удосконалити художньо-музичне, аналітичне, гармонічне, ладо-тональне, темброве та інші складові професійного мислення і набути загальних практичних навичок виконавства.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Форми фортепіанного навчання:

Аудиторна – індивідуальні заняття (одне заняття на тиждень), що передбачають відпрацювання розділів програми, означених «аудиторна робота»: п'єси великої та малої форми, поліфонічні твори, фахові акомпанементи або партитури, етюди тощо

Самостійна робота – засвоєння розділів програми, означених «самостійна робота»: гами, читання з листа, твори та вправи для розвитку технічних навичок, додаткові твори для набуття професійної бази тощо

До аудиторної роботи включаються розділи програми, які містять принципово нові ступені знань та потребують постійної співпраці здобувача з викладачем з метою отримання пояснень, поточного коригування завдань і напрямів роботи та робочого контролю.

До самостійної роботи включаються розділи програми, які не входять до змісту аудиторних занять, але впливають на формування самостійного мислення та практичних навичок роботи, а також на збагачення загального професійного інтелекту та сприяють розвитку технічної бази здобувача.

Самопідготовка в навчальному плані не означена, здійснюється здобувачем індивідуально по необхідності з метою закріплення знань, умінь і навичок. що отримані на аудиторних заняттях, та з метою покращення рівня підготовки до заліково-виконавських заходів.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для реалізації мети та завдань дисципліни в процесі роботи використовуються такі загальні методи та технології навчання:

1. Під час викладання навчального матеріалу:

- словесні (пояснення, бесіда, інструктаж);
- наочні (ілюстрування, демонстрування, індивідуальний показ, прослуховування, самостійне спостереження);
- практичні (вправи, відпрацювання практичних завдань, творчі завдання).

2. За організаційним характером навчання:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- бінарні методи навчання.

3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу:

індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні, тощо.

Крім загальних методів навчання в роботі використовуються спеціальні методики та методи індивідуального навчання (відповідно до запланованих результатів):

- наочно-слухового аналізу
- художньої демонстрації
- вибору репертуару
- консультування
- пластичного інтонування
- комунікаційний

З метою підготовки якісного виконавського результату здобувачу слід застосовувати методи самооцінювання емоційного відтворення, художньої відповідності інтерпретації музичного твору, композиційної цілісності, відтворення стилю, жанру, розуміння рівня відповідності програмі та технічної відповідності.

Відповідно до запланованих результатів навчання застосовуються такі методи:

- стильового аналізу
- жанрової атрибуції
- створення інтерпретації музичного твору
- образно-сислової атрибуції музичного твору

Для оцінювання результатів роботи викладач спирається на такі методи:

- емоційного сприйняття
- аналізу інтерпретації музичного твору
- композиційної цілісності
- відчуття стилю та жанру
- роботи в ансамблі

та умови:

- відповідність структурним вимогам
- відповідність вимогам складності
- технічна відповідність

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Протягом навчання здобувачі працюють над такими розділами програми: гами, читання з листа, акомпанементи до фахових творів, поліфонічні, ансамблеві твори, твори великої та малої форми, етюди, вправи, партитури (для здобувачів напрямку “Хорове диригування”). Здобувачі складають анотації до творів, що вивчаються.

Завдання дисципліни

- сприяння загальному музичному розвитку здобувача, формуванню професійного інтелекту, становленню особистості музиканта;
- виховання любові до професії музиканта та національної музичної культури
- поширення музичного кругозору, знайомство з кращими прикладами національної та світової класичної музики;
- виховання музично-стильового мислення здобувачів;
- виховання вміння відтворити стильові особливості та характеристики музичних творів за допомогою відповідних виконавських прийомів і засобів;
- формування музично-аналітичного мислення в ході комплексного підходу до роботи над музичним твором (реалізація художньо-змістових характеристик, жанрових особливостей, техніко-фактурних вимог, завдань форми, тощо);
- професійне спрямування розвитку музично-художнього смаку;
- виховання виконавської волі;
- підготовка до гри соло та в ансамблі;
- підготовка до виконання партитур, акомпанементів солісту, хору
- формування навичок самостійної роботи у музично-професійному напрямку, професійної самостійності, творчої ініціативи.

А також:

- підготовка до виконання фортепіанних перекладів симфонічних, камерних, хорових творів (можливо у ансамблевому варіанті – на чотири руки);
 - забезпечення вміння працювати з хоровою партитурою (для здобувачів фахового напрямку «Хорове диригування»);
 - формування комплексного сприйняття завдань хорового твору з акомпанементом;
 - виховання поліфонічного мислення як основи хорової діяльності (для здобувачів фахового напрямку «Хорове диригування»);
- розвиток художньо-асоціативного мислення здобувачів, їх здатності сприймати музичне мистецтво як частину розвитку загальної культури суспільства, як складову художньо-історичного процесу;
- виховання творчого, аналітичного підходу до виконання творів;
 - забезпечення розуміння стильових особливостей творів різних епох та напрямків, як основи для майбутнього виконавства та педагогічної діяльності;
 - розвиток тембрового мислення та навичок його практичного втілення
- удосконалення навички читання з листа.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Фортепіанний навчальний процес передбачає індивідуальні та прилюдні залікові заходи у різних формах.

В роботі зі здобувачами застосовуються наступні методи контролю:

На поточних заняттях

- перевірка матеріалу, що засвоєний на попередніх заняттях;

- перевірка самостійної роботи здобувачів (за структурними вимогами);
- означення нових напрямків і завдань в роботі над програмним репертуаром та викладення нового матеріалу, пояснення засобів, методів роботи. організація закріплення аналітичної та творчої практичної роботи у визначених напрямках;
- як індивідуальний аудиторний поточний контрольний захід - виконання окремих розділів програми - протягом семестру.

Поточний контроль

- як технічний залік (гами, читання з листа, етюд);
- відкрите виконання запланованої частини програми

Семестровий та підсумковий контроль

здійснюється у формі заліку як відкрите виконання програмових творів, визначених вимогами кожного семестру. Здобувач залучається до обговорення залікового виконавства.

Протягом семестру кожний здобувач має виконати вимоги поточного, семестрового або підсумкового контролю, які для всіх фахових напрямків означені у розділах 4.1 та 4.2 “Структура навчальної дисципліни”.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

Курс передбачає індивідуальну роботу викладача на занятті зі здобувачем та самостійну роботу здобувача відповідно до вимог курсу. В процесі практичної роботи здійснюється індивідуальний підхід до кожного здобувача і вирішуються його індивідуальні професійно-виконавські питання з позиції творчих потреб та взаємного заохочення. Індивідуальні заняття по суті є творчими. Поряд з виконавськими навичками та професійним мисленням здобувачі розвивають виконавську ініціативу, натхнення, емоційну сферу. Саме тут здобувачі навчаються художньо і нестандартно сприймати світ та самостійно відтворювати його у своєму виконавстві. Спілкування з викладачем є школою навчання, творчості та співтворчості, художнього становлення, що базується на довірі, щирості, взаємній повазі, доброчесності та позитиві. Участь у концертних та конкурсних фортепіанних заходах, як виконавська практика, що необхідна для кожного здобувача, стає однією з форм навчання і розвитку сценічної майстерності та враховується при загальному оцінюванні навчальної діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Хрестоматійні та авторські нотні збірки класичних і сучасних композиторів, що відповідають навчальним вимогам та орієнтовному репертуарному списку, які зазначені в програмі дисципліни.

Додаткова:

1. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів : ЛДМА, 2001. 244 с.
2. Кашкадамова Н. Б. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах (клавикорд, клавесин, фортепіано) XIV-XVIII ст. Київ : «Освіта України» 2010, 299 с.
3. Кашкадамова Н. Б. Історія фортеп'янного мистецтва XIX сторіччя. Тернопіль : «Астон». 2006, 607 с.
4. Кашкадамова Н. Б. Виконавська інтерпретація у фортеп'янному мистецтві XX сторіччя: Підручник. Львів : КІНПАТРИ ЛТД, 2014. 344 с.

Інформаційні ресурси

1. Дніпропетровська державна обласна універсальна наукова бібліотека <http://www.libr.dp.ua/>
2. Національна бібліотека України ім. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Народна бібліотека України <http://www.biglib.com.ua/>
4. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини <https://dspace.udpu.edu.ua>
4. Харківська музично-театральна бібліотека <http://www.artlib.iatp.org.ua>
5. Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського <https://repo.num.kharkiv.ua/handle/num/37>
6. Дніпровська центральна міська бібліотека <https://www.library.dp.ua>
7. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого <http://nplu.org.ua>